

A KÖTÉS

AKADÁLY NÉLKÜL

modul adaptációja
látássérült tanulók
együttneveléséhez

SZÖVEGÉRTÉS- SZÖVEGALKOTÁS

Alap-IV.3.2-AdGY

A modult készítette:

Bakonyi Katalin, Kulcsár Gábor

Az adaptációt készítette:

Dr. Horváthné Mészáros Márta

SULINova
Köznevelési, Fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Központ

Magyarország célba ér

A modul célja	A kézimunkával, és ezen belül a kötéssel, jelentősen támogathatjuk mind a finommozgás, mind a kézügyesség fejlődését. Ezen túl a kötés mindennapi gyakorlásával a gyerekeknek olyan mozdulatsorokat kell átélniük, amelyek a figyelmüket és a gondolkozásukat is fejlesztik. Közben megtapasztalják a „művészi munka” születését is.
Időkeret	Heti 1×45 perc, gyakorlásra lehet napi 10-15 percet hagyni.
Ajánlott korosztály	6–7 évesek
Modulkapcsolódási pontok	Írás előkészítése – formarajz, ritmikus mozgás Ujjgyakorlatok
A képességfejlesztés fókuszai	Finommotorikus mozgás fejlesztése, figyelem összpontosítása

PEDAGÓGIAI HÁTTÉR

Mindaz, ami az ajánlásban és a megfigyelési szempontok között szerepel – első látásra – gyakran komplikáltabb, mint maguk a gyakorlatok. Azt a munkamódszert ajánljuk, hogy mielőtt az ajánlást és a megfigyelési szempontokat elolvassná, és esetleg megijedne attól, mi mindenre fontos figyelnie, a gyakorlatokat próbálja ki gyerekek nélkül, otthon (ha van, a javasolt verssel együtt). Amikor már gördülékeny a mozgás és szöveg összhangja, valamint úgy érzi, hogy a gyerekeknek is be tudja mutatni, olvassa el a módszertani ajánlást. Nem kell törekednie arra, hogy annak minden részletét megjegyezze, csak egyszerűen próbálja ki a gyerekekkel. Az első kipróbálások után is csak arra keressen választ a megfigyelési szempontok között és az ajánlásban, amelyen problémával saját osztályában találkozott. Ezt szükség szerint megteheti minden gyakorlás után, így egy idő után a legtöbb javaslat „életre kel”, és világosan fogja látni, mikor mire fontos figyelnie tanítványai között.

A kötés során, míg a gyerekek az életkoruknak megfelelő feladatokon dolgoznak, a ritmikusan ismétlődő mozdulatok, a manuális tevékenységek segítik mind az akaratuk, mind pedig logikus gondolkodásuk megerősödését. A kötés megtanulásának és gyakorlásának tehát közvetlen kapcsolata van mindazokkal a tevékenységekkel is, amelyekben a gondolkodás mozgékonyágára van szükség.

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK

Mindenkit csak saját magához viszonyítva lehet értékelni. **Ez fokozottan vonatkozik a gyengénlátó gyerekekre. Munkájának esztétikuma nem minden esetben éri el ép látású társaiét, még több gyakorlás során sem mindig.** A napi gyakorlás során valamennyi gyerek ügyesedik, fejlődik. Egy-más munkáinak a megfigyelése a legnagyobb hajtóerő. Egy-egy elkészült munka további lendületet adhat a gyerekeknek.

AJÁNLOTT IRODALOM

1. Carlgren, Frans – Klingborg, Arne: *Szabadságra nevelés*. „Török Sándor” Waldorf-pedagógiai Alapítvány, Solymár. Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ, Pilisborosjenő, 1999, 72–75. o.

2. Kulcsár Gábor: *Az írás-olvasás tanítása a Waldorf-iskolában*. Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. Budapest, 2004, 35–38. o.

3. Nagy Mari – Vidák István: *Nemeztjátékok*. Szókraténusz Játékmúzeum és Műhely, 1996.

4. Vekerdy Tamás: *A Waldorf-iskola első három évének programjáról*. „Török Sándor” Waldorf-pedagógiai Alapítvány, Budapest, 1990, 21. o.

5. Vincze Erzsébet: Egy osztálytanító tapasztalatai és gyakorlata. Az első osztály. Kispesti Műhely, 2001.

6. Paraszka Sára: Közelről nézve – a gyengénlátó gyermek. Hilton – Perkins Alapítvány, Bp., 1994.

A látássérült (gyengénlátó) gyermekek látási, észlelési, finommozgásbeli stb. sajátosságainak megismeréséhez feltétlenül szükséges a már elkészült „SNI-ajánlások gyengénlátók számára” c. szakanyag elolvasása (Sulinova).

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem kötelező jellegű előírás. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

Az első osztályos kötést az írás tanulásának időszakához szerencsés kapcsolni, mert fejleszti mindkét kéz mozgékonyágát, és a róluk való tudatosságot.

A kötés tanulását megelőzi a fonalakkal való ismerkedés. Jó tapintani a különböző vastagságú fonalakat, és az is jó, ha fonalakkal megtanulnak mindenféle fonási technikákat is.

Az ismerkedést először a gyapjúval kezdjük: mindenki megfogja, megtapogatja, megszagolja.

A továbbiakban megfigyeljük és átéljük közösen a fonal készítését. Minden alkalommal egy-egy munkafolyamatot mesélünk el röviden, és ismerkedünk meg velük: gyapjúnyírás, mosás, kártolás (tisztítás, fésülés), fonás, festés. Azért, hogy érthető, átélhető legyen az elsős gyerekek számára, egy mesébe ágyazhatjuk az egész folyamatot. Mesélhetünk egy hat-hét év körüli gyerekről, aki családjával egy tanyán él. Születésnapjára kap ajándékba egy báránnyt, így mindent meg tud figyelni, hogy mi történik egy báránnyal: hogyan etetik, terelik, nyírják.

Közben az egyik órán nemezünk, ahol még nyers formában dolgozunk a gyapjúval: tömőgyapjúval vagy gyapjuszalaggal. Nemezés közben hosszú ideig tapinthatjuk a nyers gyapjút. Készíthetünk labdát vagy karkötőt.

Később különböző fonási technikákat próbálhatunk ki: kézzel fonás, körmöcske (vagy nyuszifül), lépegetős, hurkolásos.

Figyelembe véve a gyerekek finommozgás-koordinációjának fejlettségét, a kötés tanulását vastag (*lehetőleg gyapjú-*) fonállal kezdjük. Ehhez szükséges vastag kötőtű is. Nagy örömet és lendületet adhatunk a gyerekeknek, ha a fa kötőtűt maguk készíthetik el (lásd még az eszközöknél is!). A boltokban kapható fatipliket a gyerekek csiszolópapírral simára csiszolják. **A látássérült tanuló szemét és szemüvegét óvni kell a porral való érintkezéstől.** Egyik végére fagolyót ragasztanak, a másik végét pedig ki tudják hegyezni. **A hegyezés műveletét a feladatban jártas felnőtt irányítsa, óvja a gyengénlátó gyermeket a balesetveszélytől, mint pl. a túl közelről való szemlélés.**

Tartsuk szem előtt, és az egész folyamatra jellemző, hogy a gyerekek különböző tempóban dolgoznak, tehát mindenki más munkafázisnál tart. (*Segítséget jelent, ha valakit, például egy szülőt, be tudunk hívni az órákra, mert a kötés kezdetekor minden gyerek több egyéni figyelmet kíván. Később már ez nem szükséges, mert tudnak egymásnak segíteni.*)

Ha a kötőtű készen van, kezdődhet a kötés tanítása.

Először a szemek felvételét kell megtanulniuk a gyerekeknek. A továbbiakban meg lehet mutatni a szemek – a sima szemek – átvételét. A saját maguk által készített kötőtűk, a színes, vastag fonalak, a nagy cél, hogy valami elkészül abból, amin dolgoznak, mind-mind átsegítik a gyerekeket a nehézségeken. Ugyanakkor azt sem árt átélni, hogy valami szépnek a születése erőfeszítéssel jár. Ennek az élménynek a megélése fog segíteni a betűk tanulásakor is.

Ha kellő időt hagyunk mindenki számára, hogy belejöjjön a kötésbe, és nem siettetünk senkit (magyarul: mindenkit hagyjunk saját tempója szerint haladni, nem kell ugyanazon az órán mindenkinek ugyanott tartania), akkor ezek az órák nagyon nyugodtak, munkazajosak lesznek. A gyorsan dolgozók kész munkái elég motivációt fognak jelenteni a lassabban haladók számára.

Mindenképpen fontos, hogy már az első próbálkozásokból is valami kézzelfogható készüljön: kis nyakba tehető tartó, kiséger. *(Lásd a mellékletet.)*

Ezek után köthetnek furulyatokat, labdát *(lásd a mellékletet)*, párnát, edényalátétet, edényfogót stb. Olyat tehát, amit az elkészülte után lehet használni, olyat, amire jó lesz ránézni, amit jó lesz kézbe fogni.

A látássérült gyermek segítése: a „szakkifejezések” megértésének (mint pl. szemek) ellenőrzése, meggyőződés a valós tartalomról többször is indokolt lehet. Élénk színű fonal használata biztosítja a jobb láthatóságot. Kezdetben célszerű az ujjakat használtatni „kötőtűként” a mozdulatok begyakorlására. Eltérő színű kötőtűk alkalmazása is segíthet a munkafolyamat elején. Érdeemes nagyobb méretű, jól kontúrozott rajzot készíteni az egyes munkalépésekhez. A két kötőtű együttes mozgását a gyermek háta mögött állva, kezét megfogva lehet gyakoroltatni, közben szavakkal is segítve a munkaritmus kialakítását. Lehetőleg el kell juttatni a tanulót addig a szintig, hogy a látásos ellenőrzés szintje a minimumra csökkenjen a begyakorolt, folyamatos munka közben.

Még néhány jó tanács. Legyen minden gyerek munkája valamilyen zsákban, hogy ne keveredjenek el a munkáik. Szoktassuk őket arra, hogy mindig tegyék el, ha készen vannak a napi munkával. Egyszerre ne adjunk a gyerekeknek sok fonalat, a kevés átláthatóbb, tervezhetőbb. Mielőtt belekezdenek a munkába, lassanak egy-egy kész munkát, hogy legyen róla elképzelésük. Jó, ha otthon is gyakorolnak a gyerekek, de az iskolai munkájukat jobb, ha nem viszik haza, mert így követhetőbb lesz a munkafolyamat.

A kézimunkaóra fontos előre előkészülnünk: megfelelő mennyiségű fonállal, a szükséges eszközökkel, a zsákokkal, így nem lesz kaotikus az óra. Az előkészítéshez tartozik még az is, hogy az órák és a napi gyakorlás után átnézzük a gyerekek munkáit: ahol kell, javítunk, vagy az összecsavarodott fonalat szétszedjük, felszedjük az elejtett szemeket. Ha újra kezükbe vesszük a gyerekek a munkájukat, azonnal el tudnak kezdeni kötni. (Emiatt is fontos, hogy az iskolai munkáikat ne vigyék haza a gyerekek.)

A látássérült gyermek számára is biztosítani kell az elemzéshez szükséges körülményeket megfelelő segédeszközökkel, mint pl. nagyító tv, kivetítő stb. A munka befejezésekor az elkezdéshez hasonló alapossággal kell megtanítani az eldolgozást, a befejezést is.

Saját adaptációs kiegészítem:

AZ ALKALMAZOTT ESZKÖZÖK

A fonalazáshoz és a kötéshez is vastag, esztétikus színű, lehetőleg gyapjúfonalat használjunk. Egyszerre csak néhány színt vegyünk elő (kék, piros, sárga). A színtelen gyapjú nem annyira drága, és növényekkel nem nehéz megszínezni. Ezzel együtt más, szép vastag fonal is megfelelő lesz.

A kötőtűhöz kettes fatiplit kell venni. Egy kötőtű hossza kb. 25-30 cm. A tipli vastagságának megfelelő fagolyók kellenek még, vagy más, ami a kötőtű végének megfelel. Szükséges még csiszolópapír, amellyel simára csiszoljuk a kötőtűt. Az egyik végét tompán hegyesre csiszoljuk, amivel a szemeket majd átvesszük. Az elkészült kötőtűket a végén be is olajozhatjuk.

Saját adaptációs kiegészítem:**VERSEK A MUNKA MEGKEZDÉSÉHEZ:**

A versmondással párhuzamosan végzett mozdulatokat kurzívval kiemeltük.

1.

Jobb kezem és bal kezem,

kitartva mutatom mindkét kezet

Segít engem mindenben.

a két kézzel, mintha hógolyót gyúrnék

Ujjacskáim fürgén járnak,

a két kéz szemben egymással, az ujjakkal tapsolunk

Ügyesednek, meg nem állnak

ugyanaz tovább

(Tanári vers)

2.

Hüvelykujjam vasgyúró,

mutatom a két ujjat

Mutatóujjam mutató,

ezt is mutatom

Középső ujjam közbülső,

háztetőbe állítom őket

Gyűrűsujjam csillog-villog,

egymásnak integetnek

A kisujjam izeg-mozog.

egymást kerülgetve

(Magyar népköltés)

3.

**„Sokat tud az én kezem,
sokat tud az ujjam,
benne mindenféle régi
s mindenféle új van.”**

Eközben a jobb mutatóujjat a bal hüvelykujjra tesszük, majd a jobb hüvelykujjunkt felfelé mozdítva a bal mutatóujjra tesszük. Ezzel a mozgással haladunk ujjról ujjra.

(Részlet Szabó Lőrinc: Sokat tud az én kezem című verséből)

4.1. (A vers egyben)

**Hálómászó pók apó bemászott egy csőbe.
Hirtelen kinyílt a csap, víz sodorta földre.
Forrón tűzött rá a nap, meg a szél is fújta,
ezért aztán pók apó visszamászott újra.**

(Kim Payne: Gyermekjeink játéka, 40. o.)

4.2. (A szavakkal párhuzamosan végzett mozdulatok leírása)

Háló-

A jobb mutatóujjat helyezzük a bal hüvelykujjra.

mászó

A jobb hüvelykujjat felfelé mozdítva a bal mutatóujjra tesszük, közben a bal hüvelykujjat érintő jobb mutatóujj elfordul. Vigyázzunk, hogy közben a jobb mutatóujj és a bal hüvelykujj továbbra is érintse egymást. Ezzel a mozdulattal egy téglalapot képeztünk az ujjaink segítségével. (Ez a mozdulatsor „kötögetés” néven ismert.)

pók apó

Most vegyük el a jobb mutatóujjunkt a bal hüvelykujjunktól, mozdítsuk magunktól elfelé, s e körmozgás alatt fordítsuk el a jobb hüvelykujjunkt a bal mutatóujjunktól. Helyezzük jobb kezünk középső ujját bal kezünk hüvelykujjára. Jobb középső ujjunkt a bal hüvelyken tartva, bal kezünket fordítsuk magunktól elfelé, s közben váljon szét a jobb hüvelykujj és a bal mutatóujj.

bemászott egy csőbe.

Ismételjük a mozgássort, de közben mindkét kéz gyűrűs- és kisujjával érintsük meg a másik kéz hüvelykujját, s a „csőbe” utolsó szótagja a kisujj és a hüvelyk találkozására essen.

Hirtelen kinyílt a csap, víz sodorta földre.

A két kezünket tegyük egymásra a mellkasunkon. Amikor a versben a megfelelő helyre érünk, emeljük mindkét kezünket a fejünk fölé, nyújtózzunk fölfelé és tárjuk szélesre a karunkat, s a Napot jelképező nagy kört leírva végül nyugtassuk az oldalunkon.

Forrón tűzött rá a nap, meg a szél is fújta,

Mindkét kezünket emeljük magunk elé, majd karunkat lassan, kígyózva mozgassuk jobbra-balra, így érzékeltetve a szelet.

ezért azután pók apó visszamászott újra.

Most újra elvégezzük az első mozgássort, ami azzal kezdődik, hogy a jobb mutatóujj megérinti a bal hüvelykujjat.

Vers a munka lezárásához

Tettünk-vettünk, serénykedtünk,

a két kéz egymás körül pörög, orsómozgás

Építettünk, szépítettünk.

a két tenyér egymás alatt vízszintesen, majd megcserélődnek

Megpihen a két kezünk.

összekulcsolva leengedjük a kezünket

Elégedett a szívünk.

a két kéz keresztben van a mellkason

(Tanári vers)

A gyengénlátó tanuló számára a versekhez, mondókákhoz szükséges mozdulatok szemléltetése és begyakoroltatása egyéni segítségadással történjen.

Saját adaptációs kiegészítem: